

Conference Proceedings, Stalowa Wola, Republic of Poland, 20-21 July 2018]. *Stalowa Wola: Izdevnieciba "Baltija Publishing" Volume 6. P. 135.*

Reference

1. Alekseenko A.O. (2010) Organization of physical training in the Armed Forces of Ukraine: psychological aspect [Problems of physical education and sports]. *Pedagogy, psychology and medico-biological problems of physical education and sports No. 6. P.3.*
2. Tovt V.A., Dulo O.A., Mykhailovych S.O., Tovt - Korshinska M.I. (2009) Gymnastics in the system of training of physical rehabilitation specialists. *Teaching manual under the Ministry of Education and Culture - Uzhhorod: "Hoverla".P.183.*
3. Pyrig A. V. (2017) Problems of psychological study of student learning crises. [Global challenges of pedagogical education in the university space: materials of the III International Congress]. *South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushinsky, Odesa: : Helvetica Publishing House. P.482.*
4. Pyrig G.V., Marchuk K.A. (2018) Stress among students: causes and manifestations in the intersessional period [International Multidisciplinary Conference "Key Issues of Education and Sciences: Development Prospects for Ukraine and Poland": Conference Proceedings, Stalowa Wola, Republic of Poland, 20-21 July 2018]. *Stalowa Wola: Izdevnieciba "Baltija Publishing" Volume 6. P. 135.*

DOI: [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.4\(177\).27](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.4(177).27)
УДК: 796.062.4:355.237.3

Римар О.В.

кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, доцент кафедри теорії і методики фізичної культури
Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського,
<http://orcid.org/0000-0001-6947-0420>

Івакін Т.А.

старший викладач кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту Військового
інституту танкових військ Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»,
<https://orcid.org/0000-0002-2049-6678>

Яровий М.В.

заступник начальника кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту Харківського
національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, <https://orcid.org/0000-0002-3338-1140>

Цепляєв Ю.В.

старший викладач кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту Військового
інституту танкових військ Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»
<https://orcid.org/0000-0002-8365-5234>

Палевич С.В.

доцент кафедри спеціальної фізичної та бойової підготовки
Національної академії Служби безпеки України
<https://orcid.org/0000-0002-8304-1857>

Романчук В.М.

кандидат наук з фізичного виховання і спорту, професор, професор кафедри фізичного виховання, спеціальної
фізичної підготовки і спорту Житомирського військового інституту імені С.П. Корольова,
<https://orcid.org/0000-0002-6388-5323>

Боярчук О.М.

кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, доцент кафедри фізичного виховання, спеціальної
фізичної підготовки і спорту Житомирського військового інституту імені С.П. Корольова,
<https://orcid.org/0000-0001-8212-2957>

РІВЕНЬ ПІДГОТОВЛЕНOSTІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ДО РУКОПАШНОГО БОЮ

Анотація. У сучасних умовах професія військового не виключає діяльності, яка пов'язана із силовим затриманням злочинця. Військовослужбовець, який досконало володіє технікою рукопашного бою, часто досягає переваги над фізично сильнішим противником, що перевищує його за чисельністю. При цьому захисники використовують рухові дії, які за умови правильного спрямування і докладання внутрішніх і зовнішніх сил забезпечують або виграв у силі, або виграв у часі. Природно, що в процесі спеціальної фізичної підготовки (СФП) питання ефективного навчання техніки рукопашного бою відіграє важливе значення у досягненні позитивного результату з виконання поставленого завдання.

Існуюча практика спеціальної фізичної підготовки у вищих військових навчальних закладах МО України свідчить про те, що на сьогоднішній день, у процесі СФП курсантів ще не в повному обсязі використовується багатий матеріал, накопичений фахівцями в теорії та методиці фізичного виховання і спортивного тренування.

Впровадження новітніх технологій на основі використання засобів рукопашного бою вимагає від спеціалістів пошуку й застосування інноваційних методів і технологій навчання, визначення найефективніших напрямів освітнього процесу, які сприяють досягненню високого професійного рівня тих, хто навчається.

Ключові слова: рукопашний бій, навички, сутичка, психічні процеси, фізичні якості, психомоторні якості.

O.Rymar, T.Ivakin, M.Iarovyj, U.Tseplyaev, S.Palevych, V.Romanchuk, O.Boiarchuk. The level of preparedness of military personnel for hand-to-hand combat. Abstract. In modern conditions, the military profession does not exclude activities related to the forcible detention of a criminal or aggressor. A serviceman who is proficient in hand-to-hand combat often achieves superiority over a physically stronger enemy who outnumbers him. In this case, the defenders use motor actions that, if properly directed and applied by internal and external forces, provide either a gain in strength or a gain in time. Naturally, in the process of special physical training (SPT) the issue of effective training of hand-to-hand combat techniques plays an important role in achieving a positive result in the performance of the task.

The existing practice of special physical training in higher military educational institutions of the Ministry of Defense of Ukraine shows that today, in the process of cadets' SPT, the rich material accumulated by specialists in the theory and methods of physical education and sports training is not yet fully used.

The introduction of the latest technologies based on the use of hand-to-hand combat requires specialists to search for and apply innovative teaching methods and technologies, identify the most effective areas of the educational process that contribute to the achievement of a high professional level of students.

Key words: hand-to-hand combat, skills, fight, mental processes, physical qualities, psychomotor qualities.

Постановка проблеми та її взаємозв'язок з важливими науковими та практичними дослідженнями.

Проблема наукового обґрунтування системи та оцінювання фізичної підготовки військовослужбовця зумовлене необхідністю подальшого вдосконалення його професійної підготовки та розроблення з подальшим впровадженням нових, сучасних вимог до неї, зокрема, до рукопашного бою. Перевірка та оцінка фізичної підготовки є найважливішим компонентом управління навчально-пізнавальним процесом і відіграє роль механізму "зворотного зв'язку", що дає змогу отримувати інформацію про ступінь досягнення поставлених цілей у цьому процесі [2, 6, 9].

Незважаючи на те, що питанням перевірки та оцінювання приділяли багато уваги під час розроблення попередніх керівних документів, багато питань мають все ще проблематичний характер і на сьогоднішній період, а саме залишається не вирішеним у повному обсязі питання розроблення достовірних способів перевірки та оцінки техніко-тактичних дій рукопашного бою в умовах, наближених до бойових [1, 8].

Отже, виникає потреба пошуку нових шляхів і невикористаних резервів в організації процесу спеціальної фізичної підготовки у військових вищих навчальних закладах ЗС України, спрямованих на формування у курсантів базової техніки рукопашного бою з урахуванням рівня розвитку їхніх фізичних якостей.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Наукові дослідження низки фахівців [3, 5, 7] доводять, що реформування системи управління та керівництва у ЗС України, розробка нових стандартів вищої освіти, спричиняє необхідність вивчення відповідності змісту СФП нормативним законодавчим документам, визначення наявних проблем і шляхів їх вирішення.

Аналіз та узагальнення даних спеціальної літератури щодо розвитку системи перевірки та оцінювання, різних підходів до обґрунтування критеріїв нормативних вимог дав нам змогу виявити низку причин низької ефективності чинної системи перевірки та оцінювання підготовки до рукопашного бою [4]:

По-перше, зміст перевірочних вправ відірваний від вимог бойової підготовки та не відповідає критерію адекватності. Перевірочні вправи з рукопашного бою нібито "підігнані" під стандартні ситуації та завжди запрограмовані на позитивне рішення, без урахування факторів, що вводять в оману. Такий підхід полегшує сам процес навчання (адже достатньо вивчити тільки перевірочні вправи) і знімає психологічний фон небезпеки, що не дає змоги оцінити ступінь реальної готовності військовослужбовців до зіткнення з противником у бою.

По-друге, не регламентовано вправи на вправи суто технічного характеру і вправи бойового призначення. Критерії оцінки прийомів рукопашного бою повинні мати зовсім інші орієнтири. Адаже оцінювання тільки техніки виконуваного прийому акцентує увагу тих, хто перевіряє, на зовнішніх, просторово-часових параметрах, не беручи до уваги внутрішню складову цього прийому – його ефективність, закладену в досягнутому результаті стосовно рухового завдання. Тому під час оцінювання дій рукопашного бою слід брати до уваги кінцевий результат; самі дії, за допомогою яких його було досягнуто; ефективність цих дій; витрачені сила та енергія на здійснення цих дій.

По-третє, не оцінюються інші здібності, необхідні для вмілього застосування отриманих бойових навичок у мінливих ситуаціях рукопашної сутички. А це здатність до екстраполяції або здатності знаходити рішення в нових, незвичних умовах, і використовувати отримані навички для їх вирішення. Здатність передбачати подальший хід сутички, передбачати дії супротивника і таким чином випереджати його.

На наш погляд, такі упущення в контролі виникли через не зовсім правильну методику навчання рукопашного бою, орієнтовану на вивчення і виконання тільки прийомів і дій без урахування чинників, що впливають на ефективність їх застосування.

По-четверте, перевірочні комплекси контрольних вправ не відображають усю динамічну картину рукопашного бою, і не моделюють виникнення несподіваних ситуацій, які можуть виникнути в реальній рукопашній сутичці, що значно обмежує підготовленість військовослужбовців.

По-п'яте знижена актуалізація підготовки до рукопашного бою. У сучасних умовах у командирів структурних підрозділів стоять важливіші завдання – це бойові стрільби, водіння, організація служби військ тощо. На фізичну підготовку часу часом бракує, і, звісно, всіх цілком влаштовує задовільна оцінка з неї.

Таким чином, актуальним питанням залишається визначення та впровадження ефективних засобів професійно-прикладної фізичної підготовки з подальшого забезпечення успішного виконання завдань військово-професійної діяльності.

Мета дослідження – проаналізувати та обґрунтувати методики перевірки та оцінювання військовослужбовців з рукопашного бою.

Організація та методи дослідження. З метою вирішення завдань дослідження було використано тестування та методи математичної статистики у відповідності до вимог керівних документів. У дослідження взяло участь 216 курсантів Національної академії сухопутних військ (м. Львів) 1, 2, 3 та 4 курсу навчання віком 17-23 роки. Усі учасники дослідження дали свою інформативну згоду на участь в експерименті. Дослідження було проведено відповідно до етичних стандартів Гельсінської декларації (1982).

Виклад основного матеріалу дослідження. Проведений аналіз засвідчив, що в основі недостатньої ефективності наявної системи перевірки та оцінювання підготовленості військовослужбовців до рукопашного бою лежить цілий комплекс причин методологічного, організаційного та управлінського плану.

На наш погляд, оцінка підготовленості військовослужбовців до рукопашного бою має відображати, з одного боку, вимоги до програмного виконання педагогічного процесу, а з іншого – вимоги сучасного бою. Тому ми пропонуємо оцінювати комплексно загалом здатність курсанта вести рукопашну сутичку, що включає здатність самостійно оцінювати ситуацію бою, ухвалювати рішення й уміло діяти, у тому числі нестандартно, домагаючись необхідного результату. Для цього ми ввели в етапний і підсумковий контроль спеціальні завдання, що моделюють окремі епізоди рукопашної сутички. Завдання включають лише рухове завдання, яке повинен виконати респондент, а яким чином і за допомогою яких засобів (дій, операцій і прийомів) він буде його вирішувати – залишається на його розсуд. Оцінювалися ж не самі дії, за допомогою яких здійснювалося виконання, а лише кінцевий результат та ефективність від цих дій. Завдання враховувало рівень підготовленості курсантів після певного етапу навчання. Перший етап складності передбачав оцінювання дій військовослужбовця в стандартних ситуаціях, коли противник не чинить опору. Дія оцінювалася як "виконав" або "не виконав".

Завдання другого рівня складності мали на меті оцінити дії військовослужбовця в навчально-бойових ситуаціях, коли запроваджуються певні труднощі та перешкоди на шляху досягнення кінцевої мети або виконання рухового завдання. Дії військовослужбовця оцінюються як "Виконав" або "Не виконав", при цьому необхідно буде розв'язати одну й ту саму рухову задачу, яку він повинен буде виконати в п'яти випадках або навчально-бойових ситуаціях, що слідує одна за одною через певний відрізок часу. При цьому це рухове завдання курсант може розв'язати за допомогою одного й того самого прийому або дії. оцінку "Відмінно" ставлять, якщо військовослужбовець виконав рухове завдання з першого разу і за допомогою мінімальної кількості дій і рухів (допускається не більше трьох). Наприклад, вразив рухому мішень, що рухається і раптово з'являється з різних боків, багнетом або прикладом з першого разу в п'яти випадках поспіль. При цьому дія, наприклад, укол багнетом, може застосовуватися одна й та сама у всіх п'яти випадках, головне – вразити ціль. Оцінку "добре" виставляють, якщо військовослужбовець виконав рухове завдання тільки в чотирьох випадках, "задовільно" – у трьох випадках, "незадовільно" – у двох і менше випадках.

Завдання третього рівня складності мають на меті оцінити дії військовослужбовця в умовах максимально наближених до бойових. Для цього моделювалися навчально-бойові ситуації. При цьому спектр застосовуваних військовослужбовцем дій не обмежувався, головне – вирішити рухове завдання з мінімальними втратами. Піддослідному пропонувалося вирішувати різні рухові завдання в п'яти різних навчально-бойових ситуаціях.

Завдання в будь-якій навчально-бойовій ситуації вважається виконаним, якщо респондент "знищив" або "травмував" противника за мінімальний проміжок часу, водночас сам не постраждав або постраждав, але незначно (цей критерій оцінюється суб'єктивно). Завдання вважається невиконаним, якщо тестований не розв'язав основне рухове завдання і при цьому противник залишився в бойовому стані, тобто здатним діяти. З метою зниження травматизму обумовлений противник і респондент одягалися в захисну амуніцію, яка використовується на змаганнях з рукопашного бою (шолом, жилет, бандаж, щитки, рукавички), а деякі дії виконували на повну силу або до команди "стоп"...

Загальна оцінка виставляється таким чином: "відмінно" – якщо виконано всі п'ять завдань; "добре" – виконано чотири завдання; "задовільно" – виконано три завдання; "незадовільно" – виконано тільки два і менше завдань.

Для прикладу дій з макетом автомата і багнетом із комплексу РБ-1 включала послідовність:

- спочатку пропонувалося завдання – завдати точного уколу з випадом по нерухомій цілі, потім завдати удару прикладом збоку і удар магазином прямо. Удари виконувалися за командою "вперед" із положення «до бою». Оцінку виставляли за 5-бальною шкалою з результатів трьох запропонованих дій. Кожна дія оцінювалася як "виконав" або "не виконав".

- потім курсантам, які впоралися із завданням першого рівня на оцінку не нижче, ніж "задовільно", пропонувалося виконати завдання другого рівня. Воно передбачало нанесення тих самих ударів автоматом зі багнетом по цілі, що раптово з'являється і рухається, п'ять разів поспіль. Ціллю була велика лапа з червоним кружком по центру, утримувана в руках асистента. При цьому в першій спробі ціль рухалася вперед, у другій – рухалася назад, у третій – ліворуч, у четвертій – праворуч, у п'ятій – за складною траєкторією. Респондент виконував завдання за командою "вперед" з вихідного положення стоячи спиною до цілі. За цією командою він розвертався і виконував завдання. Оцінку "відмінно" виставляли, якщо всі п'ять цілей були вражені точно; "добре" – чотири цілі; "задовільно" – три цілі; "незадовільно" – менше двох цілей.

- курсанти, які впоралися із завданнями другого рівня складності, розпочинали виконувати завдання третього рівня складності. Це завдання моделювало дії військовослужбовця в умовах наближених до бойових. На випробовуваного з різних боків по черзі нападали умовні противники (трое) через певний інтервал часу протягом однієї хвилини. При цьому один із них був беззбройний, другий – озброєний ножом, третій – багнетом. Завданням для випробовуваного було "знищити" умовного противника за допомогою ударів як автоматом, багнетом і прикладом, так і за допомогою ударів руками і ногами. З метою безпеки нападники були одягнені в захисну екіпіровку, що включали захисний шолом, жилет, захисні щитки на голілку, бандаж і краги. Їм дозволялося нападати на випробовуваного та імітувати удари. Це завдання вважалося виконаним на оцінку "відмінно", якщо випробований "знищив" усіх трьох нападників; на оцінку "добре" – двох нападників; "задовільно" – тільки одного.

Тестування засвідчило, що із завданнями третього рівня складності, які найбільше характеризують рівень сформованості професійно-прикладної рухової навички впоралися тільки 14,8% курсантів (табл. 1). При цьому достовірних відмінностей оцінки цього рівня не виявлено серед курсантів 1, 2 і 3 курсів, і тільки на четвертому курсі є деяке підвищення цього рівня (21,1%). Найкраще курсанти справляються із завданнями першого рівня складності (85,6%), де від них вимагається продемонструвати лише техніку виконання прийому на партнері, який не чинить опору.

Таблиця 1

Рівень оволодіння навичками
рукопашного бою курсантів, % (n=216)

Курс навчання та кількість перевірених	Кількість в/с, які впоралися із завданням			Середня оцінка виконання
	Завдання 1-го рівня	Завдання 2-го рівня	Завдання 3-го рівня	
1 курс навчання (57 чол.)	77,1	38,4	10,5	2,8
2 курс навчання (55 чол.)	86,4	43,2	14,5	3,2
3 курс навчання (52 чол.)	87,5	44,1	13,5	3,2
4 курс навчання (52 чол.)	89,3	47,9	21,1	3,6
Всього (216 чол.)	85,1	43,4	14,9	3,2

Вищенаведені результати тестування підтвердили наше припущення про те, що наявна методика оцінювання рівня підготовленості військовослужбовців до рукопашного бою виявляє лише рівень сформованості техніки окремих прийомів. Звідси можна сказати, що наявна методика оцінювання не у повному обсязі виявляє рівень сформованості цілісної професійно-прикладної навички, що включає вміння не лише раціонально діяти (техніку виконання прийому), а й уміння швидко й адекватно оцінювати ситуацію, приймати оптимальне рішення та домагатися позитивного результату, долаючи різноманітні труднощі та перешкоди. Нині ще не розроблено простих і об'єктивних критеріїв оцінювання підготовленості до рукопашного бою, і, очевидно, без упровадження умовних поєдинків, що моделюють реальний бій, тут не обійтися.

Висновки. Таким чином, проведене дослідження засвідчило наявність низки курсантів (близько 12%), які від самого початку, без навчання, мають певні здібності, що дають їм змогу доволі легко розв'язувати завдання, які поставили перед ними в умовах рукопашного бою, і досягати позитивних результатів. Подальші дослідження в цьому напрямі дали нам змогу виділити цих курсантів із загальної групи і потім глибше вивчити низку їхніх психомоторних і суто психічних якостей особистості, що допомагають їм ефективно діяти в рукопашній сутичці, а також дали змогу встановити кореляційні зв'язки між даними якостями і рівнем володіння навичками рукопашного бою.

Література

1. А.Одеров, С.Романчук, Р.Куцевол, О.Первачук та ін. Вплив засобів рукопашного бою на розвиток фізичних якостей військовослужбовців. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. 28;1: 38-44 <http://dx.doi.org/10.32626/2309-8082.2023-28.38-44>.
2. Воронцов О., Романчук С., Ролюк О., Яворський А. Фізичні навантаження військовослужбовців у сучасному бою. *Український журнал медицини, біології та спорту*. 2017;(90):47-52. <http://dx.doi.org/10.26693/jmbs02.07.047> [Ukrainian].
3. Одеров А., Романчук С., Людовик Т., Фіщук І., Свищ Я., Пилипчак І., Дух Т., Лашта В. Удосконалення спеціальних якостей військовослужбовців засобами фізичного виховання. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини*. Вип. 26 (2022). С.135-140 <http://dx.doi.org/10.32626/2309-8082.2022-26.135-140>.
4. Одеров А.М., Лещінський О.В., Первачук О.І., Бабич М.О. та ін. Якість військово-професійної підготовки курсантів - як складова успішного виконання спеціальних завдань. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова*. 2023;3(161). С. 131-135 [http://dx.doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.03\(161\).30](http://dx.doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.03(161).30).
5. Первачук О. Панькевич Я. Небожук О. та ін. Удосконалення техніки рукопашного бою як засіб психологічної підготовки військовослужбовців до професійної діяльності. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. 27:174-182 <http://dx.doi.org/10.32626/2309-8082.2022-27.174-182>
6. Первачук О., Гунченко В., Пономарьов В., Воронцов О., Ткачук О., Абраменко О., Потапчук С., Кужель М., Степанков С., Андреев С. Стан організації і реалізації занять з рукопашного бою та психологічної підготовки курсантів. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини*. Вип. 28;4:232-239. [http://dx.doi.org/10.32626/2309-8082.2023-28\(4\).232-239](http://dx.doi.org/10.32626/2309-8082.2023-28(4).232-239).

7. Первачук О.І. Рукопашний бій як ефективний засіб виконання завдань військово-професійної діяльності. *Молода спортивна наука України* : зб. наук. пр. – Львів : ЛДУФК, 2023. Вип. 27; (1):29.
8. Oderov A., Kuznetsov M., Romanchuk S., Pohrebniak D., Indyka S., Bielikova N.: Analysis of the level of physical fitness of cadets of the Military College of Sergeants at the stage of primary, *Sport i Turystyka. Środkowoeuropejskie Czasopismo Naukowe*.2022; 5(1): 93-102 [Poland].
9. Oderov A., M.Korchagin, S.Romanchuk, et.al. Correlation of Physical Fitness and Professional Military Training of Servicemen. *SportMont Journal*. 2020; 18(2): 79-82. <http://dx.doi.org/10.26773/smj.200612> [Montenegro].

References

- 1.A.Oderov, S.Romanchuk, R.Kutsevol, O.Pervachuk ta in. Vplyv zasobiv rukopashnoho boiu na rozvytok fizychnykh yakosteï viiskovosluzhbovtiv [Influence of hand-to-hand combat means on the development of physical qualities of military personnel]. *Visnyk Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohienka*. 28;1: 38-44 <http://dx.doi.org/10.32626/2309-8082.2023-28.38-44> [Ukrainian].
- 2.Vorontsov O., Romanchuk S., Roliuk O., Yavorskyi A. (2017). Fizychni navantazhennia viiskovosluzhbovtiv u suchasnomu boiu [Physical Exercise of Military Personnel in Modern Combat]. *Ukrainskyi zhurnal medytsyny, biologii ta sportu*. 2017; (90): 47-52. <https://10.26693/jmbs02.07.047> [Ukrainian].
- 3.Oderov A., Romanchuk S., Liudovyk T., Fishchuk I.,Svyschch Ya, Pylypchak I., Dukh T., Lashta V. (2022).Udoskonalennia spetsialnykh yakosteï viiskovosluzhbovtiv zasobamy fizychnoho vykhovannia [Improvement of special qualities of military personnel by means of physical education]. *Bulletin of Kamianets-Podilskiy Ivan Ohienko National University*. 26 (2022), pp. 135-140. doi: 10.32626/2309-8082.2022-26.135-140 [in Ukraine].
- 4.Oderov A.M., Leshchynskyi O.V., Pervachuk O.I., Babych M.O. ta in.(2023). Yakist viiskovo-profesiinoi pidhotovky kursantiv - yak skladova uspishnoho vykonannia spetsialnykh zavdan [The quality of military professional training of cadets as a component of successful performance of special tasks]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P.Drahomanova*. 2023; 3(161): 131-135 [http://dx.doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.03\(161\).30](http://dx.doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.03(161).30) [Ukrainian].
- 5.Pervachuk O. Pankevych Ya. Nebozhuk O. ta in. Udoskonalennia tekhniki rukopashnoho boiu yak zasib psykholohichnoi pidhotovky viiskovosluzhbovtiv do profesiinoi diialnosti [Improving hand-to-hand combat techniques as a means of psychological preparation of military personnel for professional activities]. *Visnyk Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohienka*. 27:174-182 <http://dx.doi.org/10.32626/2309-8082.2022-27.174-182>[Ukrainian].
- 6.Pervachuk O., Hunchenko V., Ponomarov V., Vorontsov O., Tkachuk O., Abramenko O., Potapchuk S., Kuzhel M., Stepankov S., Andreiev S. Stan orhanizatsii i realizatsii zaniat z rukopashnoho boiu ta psykholohichnoi pidhotovky kursantiv [The state of organization and implementation of hand-to-hand combat and psychological training of cadets]. *Visnyk Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohienka*. Fizychno vykhovannia, sport i zdorovia liudyny. Vyp. 28;4:232-239: [http://dx.doi.org/10.32626/2309-8082.2023-28\(4\).232-239](http://dx.doi.org/10.32626/2309-8082.2023-28(4).232-239) [Ukrainian].
- 7.Pervachuk O.I. Rukopashnyi bii yak efektyvnyi zasib vykonannia zavdan viiskovo-profesiinoi diialnosti [Hand-to-hand combat as an effective means of fulfilling the tasks of military and professional activity]. *Moloda sportyvna nauka Ukrainy* : zб. nauk. pr. – Lviv : LDUFK, 2023. Vyp. 27; (1):29 [Ukrainian].
- 8.Oderov A., M.Korchagin, S.Romanchuk, at.al. Correlation of Physical Fitness and Professional Military Training of Servicemen. *SportMont Journal*. 2020; 18 (2), 79-82. <http://dx.doi.org/10.26773/smj.200612> [Montenegro].
- 9.Oderov A., Kuznetsov M., Romanchuk S., Pohrebniak D., Indyka S., Bielikova N. Analysis of the level of physical fitness of cadets of the Military College of Sergeants at the stage of primary, *Sport i Turystyka. Środkowoeuropejskie Czasopismo Naukowe*.2022; 5(1): 93-102 [Poland].